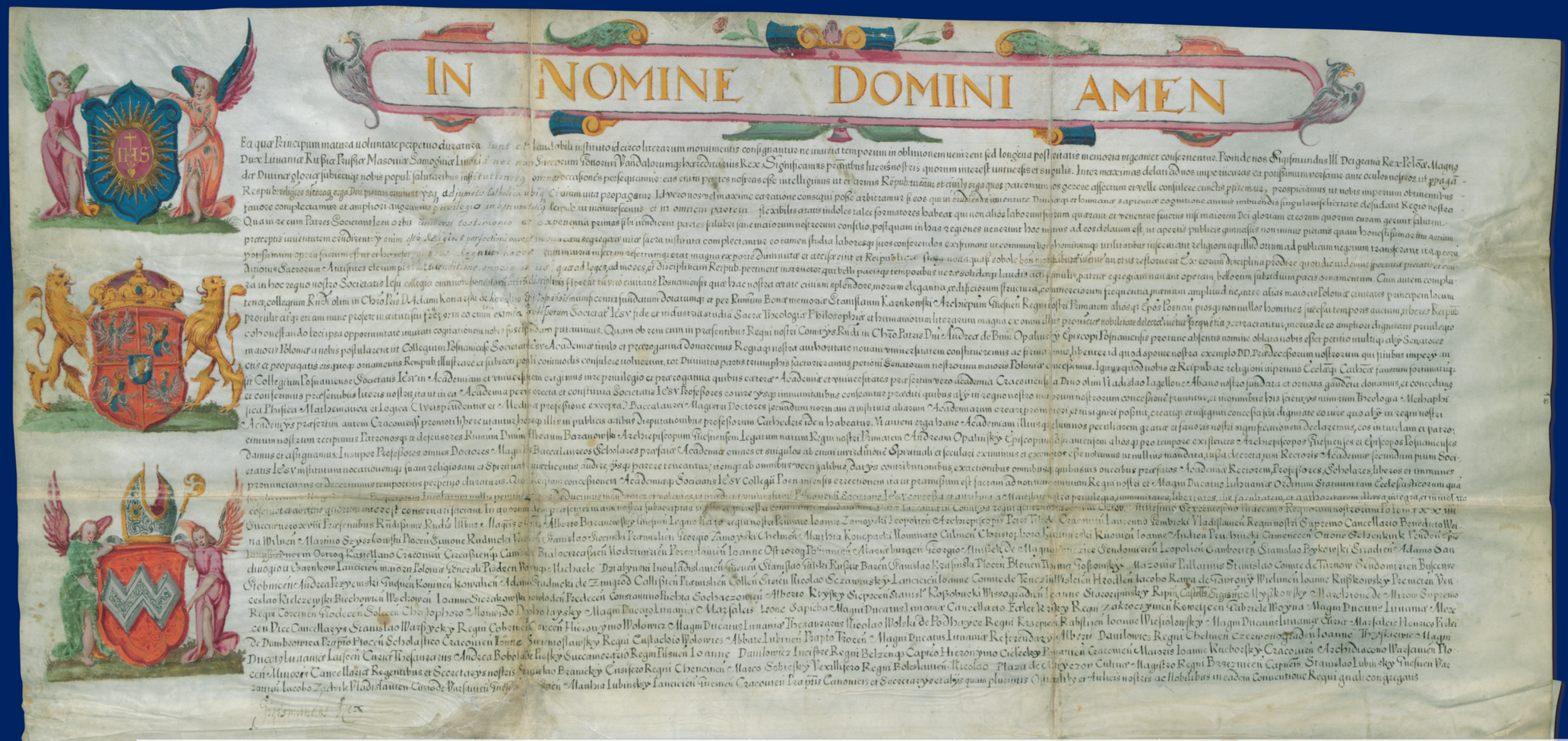

Przywilej królewski powołujący uniwersytet w Poznaniu wydany 28 października 1611 przez Zygmunta III Wazę

1611–2011

W Imię Pańskie Amen.

Wiecznotrwałe i należycie urządzone jest to, co pochodzi z dojrzałej woli, dlatego potwierdza się to dokumentem pisanym, aby nie poszło w zapomnienie w zmienności czasów, lecz zachowało się i panowało długo w pamięci potomnych. A zatem my Zygmunt III, z Bożej łaski król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflantski, a także dziedziczny król Szwedów, Gotów i Wandalów, oznajmiamy niniejszym naszym pismem, wszystkim i każdemu, kogo to interesuje. [...] Tak więc, abyśmy my i Rzeczpospolita, a przede wszystkim Kościół katolicki, byli szczęśliwi i w dobrym położeniu, ustanawiamy poznańskie kolegium Towarzystwa Jezusowego jako akademię i nową wspólnotę nauk i nadajemy i udzielamy mu praw, przywilejów i prerogatyw, jakimi cieszą się inne akademie i uniwersytety, szczególnie zaś Akademia Krakowska, ufundowana i ozdobiona przez niegdyś Władysława Jagiełłę, naszego prapradziada, oraz udzielamy i nadajemy tym naszym pismem i chcemy, aby w tej akademii przez nas ustanowionej i założonej profesorowie mieli takie same prawa i wolności, z jakich w królestwie naszym z naszego nadania korzystają inni, i w tych wszystkich wybranych naukach to jest teologii, metafizyki, fizyki, matematyki i logiki (z wyjątkiem prawa i medycyny) mogli promować, naznaczać, nadawać tytuły i mianować bakałarzy, magistrów i doktorów, na wzór innych akademii, a wykształceni, wyróżnieni i obdarzeni godnościami mają mieć takie prawa jak inni w naszym królestwie akademicy, szczególnie promowani w Akademii Krakowskiej i tak jak oni mogą mieć katedry profesorskie i brać udział w ogólnych dysputach naukowych. [...]

Dane w Warszawie na sejmie walnym królestwa, dnia 28 października 1611 roku, panowania naszego w Polsce 24, w Szwecji 18 roku. [...]

Sigismundus Rex

Dokument ze zbiorów Archiwum Państwowego w Poznaniu, w tłumaczeniu Zofii Wojciechowskiej, starszego kustosza APP.

Wystawa plenerowa w ramach VI Weekendu z Historią
na Trakcie Królewsko-Cesarskim

Traktem Akademickim. Dzieje szkolnictwa wyższego w Poznaniu

17 sierpnia–30 września 2011 r.

Ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Tradycje akademickie Poznania sięgają początków XVI wieku. To wówczas właśnie wybitny biskup poznański Jan Lubrański urzeczywistnił swoje marzenie, zakładając na Ostrowie Tumskim nowoczesną szkołę humanistyczną – najlepszą i najnowocześniejszą w całej Rzeczypospolitej. Nie dane jej jednak było, za sprawą zazdrosnych profesorów krakowskich, przekształcić się w pełnoprawny uniwersytet i z czasem zdegradowano ją do roli podrzędnej szkoły średniej. Kolejną próbę podjęli później poznańscy jezuici. Założone przez nich w Poznaniu kolegium szybko osiągnęło akademicki poziom nauczania i na wniosek wielkopolskiej szlachty Zygmunt III Waza wydał w 1611 roku przywilej królewski podnoszący szkołę do rangi uniwersytetu. Niestety, i tym razem na przeszkodzie stanęła bacznie strzegąca swojej monopolistycznej i uprzywilejowanej pozycji Akademia Krakowska, która storpedowała projekt. Podobnie zresztą uczyniła na wieść o przywileju nadanym poznańskiej uczelni przez króla Jana Kazimierza (w 1650 roku) i króla Jana III Sobieskiego (w 1678 roku). Ostatniej próby przekształcenia poznańskiej placówki w uniwersytet podjął się w 1773 roku wybitny fizyk i rektor kolegium Józef Rogaliński. Po rozwiązaniu zakonu jezuickiego przekonywał decydentów z Komisji Edukacji Narodowej do koncepcji trzech szkół wyższych w Rzeczypospolitej: w Krakowie, Wilnie i Poznaniu, ale i wówczas jego wysiłki okazały się daremne. Po utracie niepodległości Prusacy nie chcieli powoływać w Poznaniu uniwersytetu, słusznie skądinąd zakładając, że stałby się on prawdziwą „wylęgarnią" patriotycznej młodzieży polskiej. W takich okolicznościach, w środowisku nielicznej, ale przedsiębiorczej poznańskiej inteligencji narodził się w 1857 roku pomysł powołania towarzystwa propagującego naukę i prowadzącego własne badania. Było to Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, które w pewnym sensie zastępowało w okupowanej Wielkopolsce uczelnię. Nic zatem dziwnego, że to właśnie w gronie członków PTPN zawiązała się w listopadzie 1918 roku Komisja Organizacyjna Uniwersytetu Polskiego w Poznaniu.

Energiczne działania inicjatorów powołania uczelni pod przewodnictwem prof. Heliodora Święcickiego doprowadziły w błyskawicznym czasie do zmaterializowania się marzeń: w maju 1919 roku powołano Wszechnicę Piastowską. Ale ta historia nie zakończyła się z chwilą powołania uniwersytetu. W okresie międzywojennym kolejne szkoły podejmowały próby przekształcenia ich w wyższe uczelnie. Wówczas udało się to jedynie Akademii Handlowej (poprzedniczce dzisiejszego Uniwersytetu Ekonomicznego). Prawdziwa rewolucja akademicka nastąpiła po II wojnie światowej. W ciągu dekady powołano kolejne poznańskie uczelnie: Państwową Wyższą Szkołę Muzyczną, Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych, Akademię Lekarską, Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego, Wyższą Szkołę Rolniczą i Politechnikę Poznańską. Później dołączyły do niej dwie uczelnie wojskowe: Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Pancernych i Wyższa Szkoła Oficerska Służb Kwatermistrzowskich. Kolejne zmiany nastąpiły po przemianach w 1989 roku, kiedy to pozwolono tworzyć uczelnie prywatne. Dziś Poznań jest trzecim, po Warszawie i Krakowie, ośrodkiem akademickim w Polsce. W mieście działa 26 szkół wyższych (państwowych i prywatnych), w których uczy się ponad 130 tys. studentów.

Serdecznie zapraszamy na wystawę!

Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT
i kurator wystawy – Adam Pleskaczyński

Traktem Akademickim.
Dzieje szkolnictwa wyższego w Poznaniu

17 sierpnia–30 września 2011 r.
Lokalizacja: Stary Rynek, naprzeciw domków budniczych.

PRODUCENT:

Centrum Turystyki Kulturowej
TRAKT
www.poznan.pl/trakt

PATRONAT HONOROWY:

Arcybiskup Metropolita Poznański

Kolegium Rektorów Miasta Poznania

PTPN

POZnań
* Miasto know-how